

SEWA steunt vrouwelijke afvalrecyclers in India

Vakbondsjongeren leren van elkaar in Oeganda

Rwanda: kansen voor vrouwen in de bouw

MONDIAAL FNV: WAT WE DOEN EN WAAROM

Mondiaal FNV is de organisatie voor internationale solidariteit en ondersteuning verbonden aan Nederlands grootste vakbond, de FNV. We geloven dat iedereen het recht heeft op een leefbaar loon, sociale zekerheid, goede werkomstandigheden en collectief onderhandelen. In andere woorden, recht op eerlijk werk. We willen dat voorspoed op een eerlijke manier tot stand komt en niet door uitbuiting op een andere plek in de wereld. We willen dat de producten die wij hier gebruiken op een eerlijke manier tot stand komen en niet door uitbuiting ergens anders in de wereld.

Wij steunen daarom vakbonden over de hele wereld. Waarom? Omdat juist vakbonden werk en leven aan de basis kunnen verbeteren voor vele mensen. We versterken de capaciteit van onze partners, voeren invloedrijke lobby en verbinden lokale vakbonden met de internationale vakbeweging. Onze focus ligt op wereldwijde productieketens zoals kleding, groente en fruit, en palmolie, en we richten ons op belangrijke thema's als een eerlijke (klimaat)transitie, gendergelijkheid en sociale dialoog.

In 2023 bereikten we verbetering van arbeidsomstandigheden van 5,3 miljoen werkers en sociale zekerheid van 415 miljoen mensen met ons werk wereldwijd.

CONCRETE VOORBEELDEN

In dit magazine presenteren wij een bloemlezing van verhalen uit ons werkveld. Het zijn verhalen waar we trots op zijn, die goed weergeven waar wij samen met onze vakbondspartners wereldwijd aan werken en wat wij bereiken. Meer over deze en andere verhalen vind je op onze website mondiaalfnv.nl.

We wensen je veel leesplezier!

Namens Mondiaal FNV

Karen Brouwer
Directeur

Coverfoto

Van 13 tot en met 17 november 2023 organiseerde de Oegandese vakcentrale NOTU een jeugdkamp nabij hoofdstad Kampala, in de Grand Praclos Gardens. Bijna 350 vakbondsjongeren kwamen bijeen, waaronder ook delegaties uit Kenia en Nederland. Een onderdeel van het jeugdkamp was een vrolijke mars op straat om leden te werven.

Foto: Samuel Kuteesa and Jacob Kabunga - Focus Images

AFVALRECYCLERS IN INDIA

VAKBOND SEWA VERBETERT OMSTANDIGHEDEN
VAN VROUWEN DOOR RECYCLINGSYSTEEM

In India verzamelen honderdduizenden vrouwen afval. Daaruit selecteren zij waardevolle materialen als plastic en papier en verkopen deze aan opkopers die ervoor zorgen dat het wordt gerecycled. De vrouwen werken vaak onder erbarmelijke omstandigheden: het onregelmatige werk wordt slecht betaald, is onveilig en door hun kwetsbare positie hebben zij te maken met uitbuiting en misbruik. Vakbond SEWA organiseert deze vrouwen zodat hun levensomstandigheden duurzaam verbeteren.

Aan de voet van de vuilnisbelt van miljoenenstad Ahmedabad zijn vele vrouwen als kleine stipjes te zien, hoog op de enorme bergen afval. Hier komen alle soorten afval bij elkaar: nat, droog, bouwmaterialen en voedsel - alles wordt hier gedumpt. Daaruit selecteren zij materialen die nog bruikbaar zijn om te recyclen. Plastic, rubber, papier, kleding en metalen, maar ook versleten schoenzolen en zelfs haar.

Vrouwen die zelfstandig in deze informele economie werken, verzamelen en selecteren meer dan acht uur per dag afval. De ongeveer twee tot drie euro per dag die ze daarmee verdienen maakt hen vaak de belangrijkste kostwinner van de familie. Hun werk en inkomen wordt beïnvloed door schroothandelaars, tussenpersonen, recyclers en afvalverwerkers die allemaal een graantje meepikken. De vrouwen zijn kwetsbaar en hun onderhandelingspositie is zwak.

WAT IS SEWA?

De Self Employed Women's Association (SEWA) is een Indiase vakbond voor zelfstandig werkende vrouwen. SEWA werd in 1972 opgericht en heeft nu bijna drie miljoen leden in heel India. SEWA zet zich in voor thuiswerkers, straatverkopers, landarbeiders en vrouwen die actief zijn in de dienstensector zoals afvalverwerkers. Mondiaal FNV steunt SEWA om inkomensverbetering en sociale zekerheid voor deze vrouwen te realiseren.

Vakbond SEWA werkt al 20 jaar met vrouwen in deze informele economie met als doel hun positie te verbeteren. De vakbond organiseert waste pickers en stimuleert verschillende vormen van afvalrecycling. Daardoor heeft SEWA al veel ervaring met innovatieve benaderingen van afvalverwerking en recycling.

Dat heeft geleid tot de opzet van het moderne value creation centre (VCC) in Ahmedabad. Het VCC neemt afval in en betaalt daarvoor fatsoenlijke prijzen. Nadat de recyclebare stukken plastic van het afval zijn gesorteerd worden ze direct afgeleverd bij erkende recyclers. Van het papierafval wordt nieuw papier gemaakt. SEWA-leden maken van dit papier notitieblokken en andere kantoorartikelen in het SEWA Trade Facilitation Centre.

Vrouwen scheiden afval in het Value Creation Centre van SEWA.

Het VCC is eigendom van de vrouwelijke afvalverzamelaars zelf: het zijn er meer dan 400. Bovendien runnen zij ook de hele operatie. Hiermee hebben ze meer grip op de hele afvalcyclus, van begin tot eind. Zo zijn de vrouwen bijvoorbeeld veel minder afhankelijk van opkopers die hen onder druk zetten om lage prijzen te rekenen. Maar ook leidt het tot regelmatig werk, eerlijke lonen en schonere en veiliger arbeidsomstandigheden.

Zo pakt SEWA alle projecten die zij ontwikkelen aan: de leden worden van meet af aan intensief betrokken bij alle stappen in het proces. Zij praten mee en geven inhoud aan de uitkomst - en worden actieve deelnemers. Dat leidt tot een duurzame verbetering van de leefomstandigheden van de SEWA-vrouwen.

In het SEWA Trade Facilitation Centre maken de vrouwen notitieblokken en andere artikelen van het gerecyclede papier.

EERLIJKE ENERGIETRANSITIE

India is één van de grootste vervuilers door afvaldumping op vuilnisbelten ter wereld. 20 procent van alle door mensen veroorzaakte CO2 uitstoot komt van dumpsites en 40 procent van alle afval wordt op dit moment niet gerecycled maar gestort. Om te voorkomen dat een groot deel van het afval op de zeer vervuilende dumpsites terecht komt, is afvalscheiding dus essentieel; afval dat niet wordt verbrand, voorkomt CO2-uitstoot in het milieu. Betere afvalscheiding en recycling van afval - zoals papier en plastic - is precies waar SEWA en de vrouwen uit de informele afvalsector zich voor inzetten.

Vakbewegingen wereldwijd ijveren voor een zogenaamde *just transition*: daarmee wordt een eerlijke energietransitie bedoeld die ook voor werkenden eerlijk verloopt, met goed werk en een opvangnet voor mensen die hun werk verliezen. Zo streeft SEWA op lange termijn naar een zelfvoorzienend Zero Waste Management systeem. Onderdeel daarvan is de opzet van het moderne value creation centre (VCC) in Ahmedabad (zie hoofdstuk). Het is de bedoeling dat dit VCC-programma nationaal wordt uitgerold. Daarmee levert SEWA actief een bijdrage aan het grote probleem van de almaar groeiende afvalberg en enorme CO2 uitstoot die hiermee gepaard gaat.

Bekijk de korte video over de waste recyclers

JONGERENKAMP IN OEGANDA

OEGANDESE VAKCENTRALE NOTU VERENIGT
350 JONGEREN UIT VERSCHILLENDE LANDEN

Een week lang in november 2023 kwamen bijna 350 vakbondsjongeren uit Oeganda, Kenia en Nederland bijeen om elkaar te ontmoeten, leren kennen en van elkaar te leren. "De sterke motivatie en vastberadenheid van de 'jonge' kaderleden waren duidelijk voelbaar."

Van 13 tot en met 17 november 2023 organiseerde de Oegandese vakcentrale NOTU een jeugdskamp in Mukono, zo'n 25 kilometer ten westen van de hoofdstad Kampala. Bijna 350 jongeren kwamen bijeen, waaronder ook delegaties uit Kenia en Nederland. De Nederlandse delegatie bestond uit jongeren van FNV sectoren Handel en Bouwen & wonen, Young & United en medewerkers van Mondiaal. Een unieke bijeenkomst die mede mogelijk is gemaakt door het FNV Solidariteitsfonds.

Voor een belangrijk deel zijn de uitdagingen waarmee de deelnemers te maken hebben vergelijkbaar: jongeren herkennen zich te weinig in vakbonden en hebben te weinig kennis van het werk en belang van vakbonden. Het uitwisselen van ervaringen en kennis is dan ook een belangrijk thema.

FNV (kader)leden, zoals in dit geval activisten van Young en United en jonge kaderleden uit de sectoren Handel en Bouwen & Wonen, spelen een actieve rol in internationale vakbondsuitwisselingen met collega's van over de grens. Dit om op internationale schaal van elkaar te leren, solidair naar elkaar te zijn en elkaar te steunen in vakbondopbouw van onderop.

In bredere vakbondscontext denk ik dat doorzettingsvermogen heel belangrijk is. Dat hebben we hier ook wel, maar zoals het daar te vinden is bij jongeren, heb ik het hier nog niet gezien.

Ayra
kaderlid FNV Handel

v.l.n.r.: Matt, René, Tendayi, Ayra en Edu van de Nederlandse delegatie.

Deelnemer aan het jeugdkamp tijdens de vrolijke mars die gehouden werd om leden te werven.

Op het kamp zijn we in contact gekomen met jongeren die buiten de box durven te denken waar we in Nederland vaak in vast zitten. [...]. Door digitaal contact met ze te houden kunnen we in beide landen tot veel nieuwe initiatieven komen.

Matt
kaderlid FNV Bouwen & Wonen

Blijf doorvechten! En laat die oude lullen van vakcentrales niet bepalen hoe jullie de toekomst van de vakbeweging gaan vormgeven.

Advies van **Frank**
bestuurder bij Young & United,
aan jonge Ugandese
vakbondsactivisten

De dierbaarste herinneringen van Barbara Badaru van de Oegandese landbouwbond aan het afgelopen kamp zijn de interactieve paneldiscussies over de verschillende onderwerpen, vooral geestelijke gezondheid, en het kampvuur.

De passie waarmee er gezongen werd voor solidariteit en de vakbonds beweging, terwijl mensen elkaars handen vasthielden en ritmisch op de grond stampten, was prachtig om te zien.

Aleksandra
bestuurslid Young & United

Lees het hele verhaal over
het jongerenkamp in Oeganda

VROUWEN IN DE BOUW

MEER, BETER EN VEILIGER WERK
IN RWANDA

In Rwanda werkt Mondiaal FNV samen met de bouwvakbond STECOMA. De bouw is na landbouw de grootste sector in Rwanda en er zijn toenemende kansen voor vrouwen om daar aan het werk te komen. Daarbij lopen zij wel tegen een aantal uitdagingen aan. “De situatie is verbeterd door de interventie van de vakbond.”

In Rwanda bestaat het meeste werk in de bouw uit informele arbeid. De bouwvakkers ontvangen doorgaans een laag salaris en er zijn veel bedrijfsongevallen door gevaarlijke arbeidsomstandigheden. Vrouwen krijgen daar bovenop vaak te maken met discriminatie en seksuele intimidatie.

Vakbond STECOMA komt op voor vrouwen die werkzaam zijn in de bouw en verbetert hun positie en arbeidsomstandigheden. Samen met de overheid neemt de vakbond praktijkexamens af waardoor ook vrouwen certificaten behalen waarmee ze formeel kunnen aantonen wat hun vaardigheden zijn. Daardoor kunnen ze meer werk vinden en ook op andere werkplaatsen terecht.

Bovendien levert het ze meer respect op. Dat is belangrijk omdat in Rwanda nog sterk het vooroordeel leeft dat werk in de bouw niet geschikt is voor vrouwen. Maak kennis met enkele van deze vrouwen. Wie zijn ze, wat vinden ze van hun werk, hoe beleven ze het vakbondswerk en waar zijn ze trots op?

Agnes (30) is echtgenote en moeder van vier kinderen. Ze werkt als metselaar in de bouwsector in Kigali, Rwanda. Daarnaast is ze vakbondsleider namens de bouwbond STECOMA.

‘De vakbond zet zich goed in voor vrouwen’

Toen mijn moeder ziek werd moest ik als oudste kind stoppen met de middelbare school en werd ik kostwinner. Omdat ik als kind al geïnteresseerd was in de bouw zocht ik werk op bouwplaatsen. Daar werkte ik eerst als helper en later als voeger. Toen deed ik met 250 andere vrouwen mee aan een zeven maanden durend opleidingsprogramma voor metselaars van STECOMA. Zo werd ik in 2013 metselaar.

In 2015 werd ik door mijn collega’s verkozen tot vakbondsleider zodat ik vrouwen in de bouw kan vertegenwoordigen. Dat is nodig want het is bijvoorbeeld voor vrouwen lastig om werk aan te nemen dat ver van huis is, vanwege gezinsverantwoordelijkheden. Vrouwen in de bouwsector hebben ook te maken met discriminatie: in het verwerven van werk krijgen mannen meestal voorrang en vrouwen krijgen soms minder betaald voor hetzelfde werk.

De vakbond zet zich goed in voor vrouwen. We onderhandelen onder andere voor gelijke beloning en we dringen er op aan om de arbeiders contracten te geven. Daarnaast organiseert de bond workshops op bouwplaatsen om werkers en werkgevers inzicht te geven in de uitdagingen waar vrouwen tegenaan lopen in het werk. Ook lobbyen we voor de inrichting van privéruimtes voor vrouwen op de bouwplaats, waar ze hun eigen kleedkamers en toiletten kunnen hebben.

Door de vakbond kan ik beter aan werk komen en ik heb veel profijt gehad van het certificeringsprogramma. Het is me gelukt om terug te gaan naar ‘school’ en vaardigheden op te doen in een vakgebied waar ik van hou. Mijn hoop voor de toekomst is dat mijn vier kinderen onderwijs krijgen op het hoogste niveau.

– PROJECT IN HET KORT –

CAMPAIGN AGAINST GENDER BASED VIOLENCE FOR WOMEN WORKERS IN THE CONSTRUCTION SECTOR

Bouwvakbond STECOMA in Rwanda heeft ongeveer 68.000 leden, bijna allemaal informele werkers in de bouwsector. Mondiaal FNV steunt STECOMA in het verbeteren van de arbeidsomstandigheden van vrouwen in de bouwsector door het ontwikkelen van voorlichtingsmaterialen en het uitvoeren van een campagne, het trainen van vrouwelijke vakbondsleiders en het bezoeken van werkplaatsen en onderhandelen over verbeteringen voor vrouwen op de werkplek.

Francine (36) is echtgenote en moeder van twee jongens. Ze werkt als metselaar, staalbuiger en schilder in de bouw in Rwanda. Ze is vakbondsleider bij de bouwvakbond STECOMA.

'Het helpen van mensen met problemen houdt mij sterk'

Tijdens de burgeroorlog werden meer dan een half miljoen mensen vermoord waaronder mijn vader. Dat heeft mij gevormd. Mijn familie en ik moesten rennen voor ons leven. Ik was toen zeven. Ik raakte mijn moeder en de anderen kwijt in de chaos en verstopte me wekenlang op straat in Kigali. Toen werd ik door vreemden in huis genomen. Dat werd mijn tweede familie. Zij hebben mij al die tijd beschermd. Twee jaar later vond ik mijn familie weer terug, waaronder mijn moeder en jongere zusje.

Mijn moeder nam na de oorlog veel dakloze weeskinderen in huis. Daardoor groeide ik op met 18 kinderen. Als oudste dochter nam ik al op jonge leeftijd veel verantwoordelijkheden op me om mijn moeder te helpen. Ook nu ik volwassen ben, ben ik actief in allerlei gemeenschaps-organisaties. Het helpen van mensen met problemen houdt mij sterk.

Ik werk nu acht jaar in de bouwsector als metselaar, staalbuiger en schilder. In 2015 werd ik lid van STECOMA. Door collega's werd ik verkozen tot secretaris voor het district Nyarugenge, dat ongeveer 200 vakbondsleden heeft. De leiderschapstraining die ik volgde, gaf me veel zelfvertrouwen. Als vakbondsleider heb ik invloed en inspireer ik andere vrouwen in de bouw om ook zelfverzekerd te zijn op de werkplek.

Het werk in de bouw heeft het leven van mijn gezin en mij verbeterd en ik heb veel plannen voor de toekomst. Ik wil eerst mijn kinderen opvoeden en daarna naar de universiteit gaan om een ingenieursdiploma te halen en zelfstandig ondernemer te worden. Dat is mijn grootste droom.

Grace (33) is alleenstaande moeder van een zoon van acht en werkt als voeger, metselaar en bouwplaatshulp in de bouw. Ze is lid van de bouwvakbond STECOMA.

'De vakbond helpt mij uitdagingen op het werk aan te gaan'

Ik kom oorspronkelijk uit een dorp in Noord-Rwanda. Daar had ik allerlei baantjes maar dat leverde niet genoeg inkomen op. In 2014 vertrok ik naar de hoofdstad op zoek naar een beter leven.

In 2016 was ik bij een buurtbijeenkomst van de bouwvakbond STECOMA. Ik werd lid omdat ik hoopte zo werk in de bouw te krijgen. Dat lukte! Ik werd toegelaten tot het praktische vaardighedenprogramma voor vrouwen dat de vakbond aanbiedt. Samen met vele andere vrouwen werd ik opgeleid in het voegen, metselen en het werken als bouwplaatshulp. Nu ben ik officieel gecertificeerd. Ook leerde ik over mijn rechten als werker en de problemen waar vrouwen in de bouw mee te maken hebben. Dat gaf mij zelfvertrouwen gaf om werk te zoeken in de bouw.

De vakbond helpt mij de problemen en uitdagingen op het werk aan te gaan met het vertrouwen dat ik er niet alleen voor sta. Ik heb al te maken gehad met seksuele

intimidatie. En ook met supervisors die vragen om seksuele gunsten in ruil voor werk. Mannelijke collega's vallen me af en toe ook lastig. Soms werd ik dan gedwongen mijn baan op te zeggen vanwege de pesterijen.

Die situatie is verbeterd door de interventie van STECOMA op de bouwplaatsen die deze problemen hebben. Telkens wanneer er een melding is, komt de vakbond tussenbeide en maakt alle werkers bewust van de situatie. De vakbond komt ook in actie als lonen niet zijn uitbetaald.

Ik ben blij met mijn werk in de bouw. Het heeft mijn leven positief beïnvloed. Ik heb nooit onderwijs gehad maar nu heb ik vaardigheden geleerd om een inkomen te verdienen. Dat heeft mijn status thuis en in de gemeenschap veranderd. Mijn hoop voor de toekomst is dat ik veel werk zal krijgen, hard kan blijven werken en de opleiding van mijn kind kan ondersteunen.

Emerthe (45) is echtgenote en moeder van zes kinderen. Ze werkt als voeger en supervisor en soms als trainer in het voegwerk voor vrouwen. Ze is ook vakbondsleider bij de bouwvakbond STECOMA.

'Ik hou van het uitwisselen van ideeën'

Tijdens de genocide in 1994, ik was toen ongeveer 15 jaar, ben ik van school gegaan. Na de oorlog kon ik niet meer terug naar school en ging ik werken. Ik begon als helper in de bouw en leerde als leerling ook andere vaardigheden. Ik werd lid van STECOMA en deed mee aan hun trainingsprogramma. In 2016 kreeg ik een certificaat voor voegwerk en bestrating.

In 2010 werd ik bij vakbond STECOMA gekozen als vrouwenvertegenwoordiger voor het district Kicuciro. Sindsdien maak ik deel uit van de teams die vrouwen trainen over hun rechten. Ook geef ik training over seksuele intimidatie en hoe om te gaan met corruptie door seksuele uitlokking op het werk. Ik hou van het uitwisselen van ideeën en reis graag naar verschillende bouwplaatsen om met vrouwen te praten over hun rechten. Ik wil hen motiveren om het leuk te vinden wat ze doen en zich ook aan te sluiten bij de vakbond. Zo kunnen vrouwen met één stem spreken.

Mijn levenssituatie is geleidelijk verbeterd en ik kom makkelijker aan werk omdat STECOMA samenwerkt met werkgevers. Nu werk ik bij een groot woningbouwproject in de buurt van de buitenwijken van Kigali. Met een team van voegers en helpers dat alleen uit vrouwen bestaat, strijk ik de voegen glad. We werken heel snel en ik heb het erg druk.

**Bekijk de korte film
over vrouwen in de bouw
in Rwanda**

Colofon

Oorspronkelijke teksten (of interviews uitgevoerd door):
Marjan Brunner (Afvalverzamelaars in India)
Astrid van Unen en Edu Brooke (Jongerenkamp in Oeganda)
Hope Kabuchu, Marjan Brunner (Vrouwen in de bouw)
Tekstredactie: Sander Bouten
Fotografie:
SEWA, foto op pag. 7 en pag. 9 Roderick Polak (Afvalverzamelaars in India)
Samuel Kuteesa and Jacob Kabunga - Focus Images (Jongerenkamp in Oeganda)
Jan Banning (Vrouwen in de bouw)
Vormgeving: René Mohrmann
Productie: Global Village Media
Druk: Opmeer bv

Mondiaal FNV

Derkinderenstraat 2-8
Gebouw Trivium
1062 DB Amsterdam
I mondiaalfnv.nl
E mondiaal@fnv.nl

